

«نظم نوین اطلاعاتی»

گفتگو با خانم ترزا سوینی معاون ارتباطات سازمان ملل متحد

مصاحبه و برگردان محمد سعید ذکایی

خانم ترزا سوینی معاون امور ارتباطات و اطلاعات سازمان ملل چندی پیش طی دیداری از ایران، ضمن ملاقات با مسئولان امور مطبوعاتی و صدا و سیما و مؤسسه اطلاعات، با مدیران مسئول و سردبیران مطبوعات نیز ملاقات کرد. فرصت کوتاهی پیش آمد و با ایشان درباره مسایل کنونی ارتباطات و نقش سازمان ملل در این زمینه، به گفتگو نشستیم.

خانم سویی از سال ۱۹۵۲ وارد فعالیت مطبوعاتی شده و تا سال ۱۹۶۵ در یک نشریه روزانه به عنوان روزنامه‌نگار کار کرده است. پس از آن، ضمن تحقیق در زمینه نگرش سنجی، بررسی افکار عمومی و مسایل سیاسی، از سال ۱۹۶۲ تا ۱۹۶۶ در یک شرکت خصوصی در زمینه‌های جمعیت‌شناسی، پیش‌بینی جمعیت و مهاجرت جمعیت به کارهای تحقیقاتی و مطالعاتی اشتغال داشته است.

در سال ۱۹۶۶ برای گذراندن دوره فوق لیسانس و دکترا در رشته جامعه‌شناسی وارد دانشگاه مونترال کانادا شده و از سال ۱۹۷۰ تا ۱۹۸۳ به عنوان معاون عملیاتی و تحقیقاتی در یک شرکت تجاری فعالیت داشته است.

در سال ۱۹۸۳ به دعوت سی.بی.سی به مدت ۴ سال در این بنگاه خبری مسئولیت روابط بین‌المللی را عهده‌دار بوده و از سال ۱۹۸۷ نیز به عنوان معاون ارتباطات سازمان ملل انجام وظیفه می‌کند. مطلب حاضر، حاصل گفتگوی «رسانه» با ایشان است.

○ رسانه: همانطوریکه مطلعید، مدت‌هاست مباحثاتی میان کشورهای غربی به عنوان مدافعان اندیشه «جریان آزاد اطلاعات» و کشورهای جهان سوم به عنوان مدافع برقراری «نظم نوین اطلاعاتی» وجود داشته است، این مباحثات تاکنون چه نتایجی را به دنبال آورده است؟

● سویی: در مورد جریان اطلاعات در جهان و نیز «جریان آزاد اطلاعات» من فکر می‌کنم که در حال حاضر دستگاه سازمان ملل و سازمان یونسکو به یک توافق در قالب یک قطعنامه رسیده‌اند. این توافق ابتدا در دسامبر ۱۹۸۹ در شورای عمومی یونسکو سپس در آوریل سال ۱۹۹۰ در کمیته اطلاعات سازمان ملل به دست آمد. محور این توافقها اصل است، که عبارتند از:

۱. آزادی بیان برای همه مردم در سراسر جهان.
۲. پذیرش نوعی رهیافت چند گانه در برخورد با مسئله اطلاعات. این اصل به معنای پوشش چندگانه در مورد یک حقیقت واحد است.
۳. ایجاد همزمان رسانه‌های خصوصی در کنار رسانه‌های عمومی.
۴. توسعه رسانه‌ها در سراسر جهان.

این امر مستلزم توسعه حرفه روزنامه‌نگاری، آموزش روزنامه‌نگاری و نیز توسعه پایه‌های فنی و تکنولوژیک ارتباطات و رسانه‌هاست. در اثر آن، تجهیزات بهتر و تکنولوژی مناسبتری در مورد اطلاعات در سراسر جهان به وجود می‌آید. بنابراین، این رهیافت سازمان ملل در خلال ۲ سال گذشته بوده است.

○ سازمان ملل تاکنون برای تحقق این اصول چه اقداماتی انجام داده است؟

● آنچه گفته شد برنامه‌هایی بود که یونسکو در طول ۲ سال گذشته دنبال کرده است. همان طور که می‌دانید بخش اطلاعات سازمان ملل یک اتحادیه و آژانس اجرایی نیست. یونسکو خواستار آن بوده است که

در زمینه‌های فوق فعالیت کرده و با حمایت از گروه‌های روزنامه‌نگاران و برنامه‌های فنی و تکنولوژیک ارتباطات، به توسعه آنها کمک کند. یعنی به عبارت دیگر این برنامه‌ها برای توسعه رسانه‌ها در جهان در حال توسعه هستند.

من فکر می‌کنم سازمان ملل و یونسکو در زمینه‌های بسیاری می‌توانند نقش داشته باشند، به شکل سخنرانی، دوره‌های آموزشی نظری و عملی، که سازماندهی می‌شوند و جلسات متعدد با خود رسانه‌ها. در همه این موارد سعی بر این است که بر اهمیت یک توازن اطلاعاتی بهتر در جهان تاکید شود.

○ این روزها از ایجاد یک نظم نوین اقتصادی در جهان صحبت می‌شود، آیا اساساً چنین نظمی بدون وجود یک نظم اطلاعاتی (توازن اطلاعاتی) امکان‌پذیر است؟

● درست نمی‌دانم. شما می‌دانید که برای جامعه بین‌المللی ارائه تعریفی دقیق از این نظم نوین اقتصادی بسیار دشوار بوده است. هیچ کس هنوز تعریف دقیقی از آن ارائه نکرده است. بسیاری از افراد و نیز بسیاری از سیاستمداران از این کلمه استفاده می‌کنند و هیچ کس آن را تعریف نکرده است. تنها چیزی که جامعه بین‌المللی (که ایران نیز شریک مهمی در این کمیته سیاسی بین‌المللی است) احساس می‌کند، این است که

جهان دهه ۵۰ مشابه جهانی که در دهه ۸۰ یا سال ۱۹۷۵ تجربه کردیم، نیست. کل اروپا تغییر کرده است. این وضعیت را در مورد خلیج فارس نیز مشاهده می‌کنیم. ما می‌دانیم که پیمان تجارت آزاد بین مکزیک، آمریکا، کانادا شکل جدیدی پیدا کرده است. دیگر به شکل سابق نیست که من یا مکزیکیها از آن با خبر باشیم. تاکنون ما همیشه با آمریکا فاصله داشتیم. حال به ژاپن نگاه کنید. ژاپن محور تجارت آمریکاست و در همان حال همه این را می‌دانند که ژاپن سهم زیادی را در آینده جهان خواهد داشت. همچنین می‌دانیم آلمان که مجدداً اتحاد خود را باز یافته است شریک بزرگ دیگری در قاره اروپاست، بنابراین کل جهان در حال تغییر است. اما هیچ کس دقیقاً نمی‌تواند پیش‌بینی کند که چه وضعیت و شرایطی در آغاز سال ۲۰۰۰ در جهان حاکم خواهد بود. این مسئله‌ای است که بشریت اکنون با آن مواجه است. در همان حال جهان تاکنون هیچ‌گاه به این اندازه شاهد مصایب نبوده است. هیچ مصیبتی در سطح بین‌المللی به این شکل نبوده است. بلکه تنها شاهد مصایب عادی بودیم که یا ناشی از حوادث طبیعی بوده‌اند یا تضادهای منطقه‌ای. بنابراین اینکه در شرایطی که جهان به سوی یک اجماع و توافق عمومی حرکت می‌کند، چگونه با این مصایب و این

تراژدی انسانی برخورد شود، مسئله مهمی به شمار می‌رود.

○ **وفاقی را که بدان اشاره کردید، هنوز به صورت کامل به دست نیامده است. در زمینه توازن اطلاعاتی نیز چنین است. اما در مورد اینکه این عدم توازن را باید مهلول عوامل درونی (مثلا ضعف کشورهای جهان سوم در تهیه اطلاعات و مواد خبری) دانست و یا عوامل بیرونی (سیاست کشورهای صاحب تکنولوژی)، بحث و اختلاف نظر وجود دارد. به نظر شما کدام عامل اهمیت بیشتری دارد؟**

● من فکر می‌کنم در این زمینه عوامل متعددی وجود دارد و به نوع کشورها بستگی دارد. شرایط همه

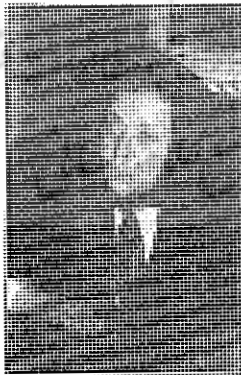
سه عامل فوق از عوامل عمده بودند. عوامل دیگر عبارتند از: مهارت و انتقال مهارت. باید دید برای اینکه بعضی از کشورها امکان دسترسی به اطلاعات را داشته باشند، چه زمینه‌هایی وجود دارد. این کشورها نمی‌دانند که چگونه به اطلاعات دسترسی پیدا کنند. بنابراین این مسئله خود رهیافت دیگری را به دنبال دارد. زیرا این مسئله بستگی زیادی با مبادلات افراد ماهر دارد. و نیز این نگرش بستگی زیادی به تربیت نیروی انسانی کارآمد دارد تا به این کشورها در مواجهه با چالش‌های زندگی

نوین یاری دهد، مثلا فرض کنیم شما توانایی همکاری را در مورد تلویزیون یا حتی در مورد مجلات دارید. اگر شما مجله خیلی خوبی داشته باشید و اداره آن در دست شما باشد، ممکن است در تیراژی به اندازه ۵ میلیون یا ۵۰۰ هزار نسخه آن را توزیع کنید. اگر شما به نوعی قادر به مبادله و انتقال مقالات با کشورهای آسیایی و خلیج فارس باشید، در آن صورت هزینه نشریه تا میزان یک سوم کاهش می‌یابد و به بازاری به وسعت ۲ یا ۳ میلیون نفر دسترسی پیدا می‌کنید. بنابراین این نوع تخصص شامل تفکر خلاق، استعداد، توانایی و ظرفیت کار کردن با تیمهای بین‌المللی و بالاخره انجام مطالعاتی برای متحقق ساختن این زمینه‌های همکاری و رسیدن به امکانات بالقوه بازار می‌شود. این فراگرد همیشه در بردارنده نوعی سازش و مصالحه است. اما گاهی در توسعه زیرساخت رسانه‌ها یک راه حل بهتر را باید به یک راه حل بد ترجیح داد. همچنین بدین ترتیب متخصصان و افراد مستعد در این زمینه‌ها همچون مدیران مجلات و روزنامه‌ها، نویسندگان، متخصصان اقتصاد و محققان در همه زمینه‌های اطلاعات این امکان را می‌یابند تا با متخصصان دیگر در مبادله باشند. زیرا در هر حال تشابهاتی را که متخصصان در یک زمینه دارند، از اختلافات آنها بیشتر است. در نتیجه تفاوتها در سطح ملی نیز از بین می‌روند که من آن را نوعی مصالحه می‌خوانم.

○ **اشاره به چند نمونه از این همکاریها میتواند موضوع را روشن‌تر کند**

● در تلویزیون مثالهای بسیاری را در این خصوص بویژه از دهه ۷۰ به بعد در کشورهای شمال می‌توان دید. کشورهای شمال اگر ظرفیتهای و زمینه‌هایی را برای همکاری میان خود به وجود نمی‌آورند، امکان مقابله با بحران دهه ۷۰ را پیدا نمی‌کردند. حال در مورد نشریه‌ها در مجلات روزانه شما می‌توانید همچنین همکاری را در مورد بعضی روزنامه‌ها، بخصوص روزنامه‌های بزرگ مثل هرالد تریبیون و USA Today که به صورت مشترک کار می‌کنند، مشاهده کنید. در مجلات منظم ماهانه شما این مسئله را با برخی از گروههای بزرگ فرانسوی آمریکایی یا انگلیسی مشاهده می‌کنید. اما در مورد کشوری مثل کانادا یا در ارتباط این کشور با کشور کوچکتری در اروپا، چنین چیزی دیده نمی‌شود. زیرا توفیق در این کار بسیار مشکل است. اما اگر توفیقی در این زمینه به دست آورید، آنگاه به نتیجه خوبی رسیدماید. بدین ترتیب شما علاوه بر آنکه بخش و حوزه خبری خود را پوشش می‌دهید، گستره عمومی‌تری را نیز برای انطباق ارتباطی با بسیاری از کشورهای

کشورهایی که کم رشد خوانده می‌شوند، از این حیث یکسان نیست.

- برای بعضی کشورها مشکل را باید در هزینه و منبع تهیه گزارشهای خبری دانست.

- برای بعضی مشکل هزینه گزارشها نیست، بلکه در عدم انطباقی است که در میان سیستمهای ارتباطی کشورها وجود دارد.

- و بالاخره در برخی از کشورها مشکل به خاطر نرخی است که خدمات دولتی دارند. بنابراین برای روزنامه‌نگاران ملی دسترسی به این اطلاعات بسیار پرهزینه است. و همچنین برای گروههای دیگری که وارد می‌شوند، این هزینه بسیار بالاست. باید به خاطر داشته باشیم که مقدار زمانی که از ماهواره‌ها و یا خطوط تلفنی برای ارتباطات و رسانه‌ها مورد استفاده قرار می‌گیرد، حداقل زمان است. و بقیه زمان برای تجارت، مبادلات داده‌ها و بسیاری کارهای دیگر صرف می‌شود.

بنابراین باید بسیار مراقب باشیم. زیرا گاهی از دسترسی به نظام اطلاعاتی صحبت می‌کنیم. اما فرصت زمانی بسیار محدود است. هزینه این زمان (استفاده از ماهواره) موضوعی است که بر سر آن بحث وجود دارد.

پیشروی خود می‌بیند و از تجارب متخصصان کشورهای دیگر بهره‌مند می‌شود. راه‌های دیگری نیز برای انتقال تخصص وجود دارد و این هنگامی به دست می‌آید که شما شانس وارد کردن روزنامه‌نگاری را که از کشورهای دیگر با نشریه شما کار کنند، داشته باشید. و شما نیز مدتی را مثلاً سه ماه، شش ماه یا یک سال در کشور دیگری به کار روزنامه‌نگاری بپردازید. این خود راه دیگری برای تغذیه افکار و نیز تقویت و بهبود روشهایی برای نگرش جدید به نشریه، تنظیم و طراحی آن است. بنابر این راه‌های متعددی برای چنین همکاریها و مبادلاتی وجود دارد. این چیزی بود که در اجلاس هفته گذشته آفریقا بدان توجه و در قطعنامه پیشنهاد شده است.

○ برای آنکه کشورهای جهان سوم بتوانند سهم بیشتری در انتقال اطلاعات داشته باشند، به نظر شما چه کارهایی را باید انجام دهند. در این خصوص با چه مشکلاتی مواجهند؟

● اخیراً در نامیبیا در مورد توسعه نظام اطلاعات در آفریقا سمیناری برگزار شد. این سمینار در حمایت از مطبوعات چندگانه و مستقل، و ویژه مطبوعات چاپی بود. در این سمینار یک سوم شرکت‌کنندگان سیاست‌گذاران بودند، یک سوم روزنامه‌نگاران که به کار مطبوعات آزاد اشتغال داشتند و یک سوم نیز بانکداران، بازرگانان و صاحبان رسانهها.

هفته گذشته دروین چند، قطعنامه و چند پروژه بسیار عملی در مورد آفریقا مطرح کردیم. و به تصویب رساندیم که باید توسط دیگر سازمانهای دست‌اندر کار توسعه مثل یونسکو به مورد اجرا گذاشته شوند. این قطعنامهها و برنامهها را در اسرع وقت در اختیار شما خواهیم گذارد، امیدوارم بتوانید از این اسناد و قطعنامهها در شماره بعدی نشریه خود استفاده کنید.

نکته دیگر این است که ما به همه متخصصان ملی رسانهها در کشورها پیشنهاد می‌کنیم که تلاش کنند گروه‌بندیهای مجددی را در سطح ملی و منطقه‌ای بین خود به وجود آورند به گونه‌ای که از حداقل ظرفیتهای خبرنگاران و تشکیلات ارتباطی خود استفاده کنند. همچنین صاحبان رسانه‌های ارتباطی می‌توانند اولویتهای منطقه‌ای و ظرفیتهای شبکه ارتباطی خود را مشخص کنند تا بتوانند با توجه به امکانات و نیز مهارتهای موجود در کشور خود فعالیت کنند، و سازمان ملل نیز براساس آن با این کشورها به همکاری بپردازد.

○ در حال حاضر یونسکو چه نوع خدمات کامپیوتری و یا تسهیلات الکترونیکی برای کشورهای عضو بخصوص کشورهای جهان سوم ارائه کرده است و یا تحت بررسی دارد؟

● در مورد برنامه‌های تکنیکی سازمان ملل چیزی

نمی‌دانم چون یونسکو مستقل از دفاتر سازمان ملل است. آنچه که می‌دانم این است که مجموعه برنامه‌های متنوعی توسط یونسکو در دست انجام است که از جمله آنها می‌توان به کامپیوتری کردن رسانه‌های چاپی، آموزش پرسنل واجد شرایط برای استفاده از تکنولوژی جدید، انجام مطالعاتی در زمینه امکان استفاده عملی از ماهوارهها، تأسیس خبرگزاریها و ... اشاره کرد.

ITU همچنین مطالعاتی را در مورد پروژه‌های دیگر دنبال می‌کند که از جمله آنها ایجاد یکنواختی ارتباطی بین یک کشور و کشور دیگر است. زیرا این نیاز در بین کشورهای در حال توسعه وجود دارد، تا امکان و توان برقراری ارتباطات متقابل منطقه‌ای را بین خود ایجاد کنند. و بدین ترتیب مثلاً بتوانند پیش از آنکه به سیستمهای ارتباطی بزرگ بین‌المللی دسترسی داشته باشند، بتوانند از برنامه‌های ویدیویی دیگر کشورها استفاده کنند.

○ ممکن است در مورد استفاده‌هایی که از ماهواره می‌توان داشت، بیشتر توضیح دهید؟

● چنانکه می‌دانید هم‌اکنون ماهواره‌های زیادی در سطح جهانی وجود دارد. اکنون که در سال ۱۹۹۱ هستیم می‌توانیم بگوییم که در ۴ سال آینده ۵۰ ماهواره دیگر در سطح جهان وجود خواهد داشت. بسیاری از این ماهوارهها از تمام زمان فعالیت خود استفاده نمی‌کنند و این مسئله‌ای است که بین کشورها و صاحبان این ماهوارهها در سطح مجامع منطقه‌ای مورد بحث است.

در حال حاضر من نمی‌دانم که آیا شما با نظامهای پخش آسیا در کوالالامپور ارتباط بیشتری دارید یا با یوگسلاوی و یا دیگر کشورها. زیرا آسیا معمولاً از ایستگاه کوالالامپور به عنوان کانون ارتباطی اصلی استفاده می‌کند. اما کشورهای دیگر ممکن است از آژانسهای خبری دیگر استفاده کنند. بنابراین این سؤال برای صاحبان دستگاههای خبری در رسانه‌های ارتباطی در سطح منطقه مطرح است که چگونه می‌توان به جریان توزیع اطلاعات سرعت بخشید. زیرا همه چیز در این زمینه به تکنولوژی و نحوه کاربرد آن بستگی دارد. چه برای آشنایی با پیشرفتهای دنیا و چه برای دریافت و کسب اطلاعات از دیگر مناطق جهان.

○ به عنوان آخرین سؤال مایلیم نظر شما را در مورد روزنامه‌ها و رسانه‌های ایران بدانیم؟

● شما در سازمان ملل نمایندگان خبری دارید. اینک آنچه ما آرزو می‌کنیم این است که روزنامه‌نگاران ایرانی و نمایندگان رسانه‌ها (رادیو و تلویزیون) برای دوره‌های منظمتری مثلاً یک هفته یا یک ماه فرصت بازدید از یونسکو و سازمان ملل را بیابند. و این امکان برای رسانه‌های ایرانی وجود دارد که بعضی از روزنامه‌نگاران خود را اعزام کنند، تا اگر امکان آشنایی با همه رسانه‌ها در آمریکا یا اروپا را ندارند، حداقل بتوانند از نوع مطالب یا حمایتی که یونسکو از آنها به عمل می‌آورد، مطلع گردند. مثلاً نوع اطلاعات یا فاکسهای سریعی که در اختیار روزنامه‌نگاران یا رسانه‌های خبری قرار می‌گیرند و من فکر می‌کنم که این امکان با انتشار این نشریه اندکی فراهم می‌گردد.

مگانه علوم انسانی و مطالعات اجتماعی
پرتال جامع علوم انسانی